

A2^r

GEORGIVS
FABRICIVS CHEM^ϕ
NICENSIS MATTHIÆ
MARCO DABERCVSIO LV^ϕ
DI SVERINENSIS
MAGISTRO

S. D.

POETAM EPICHA-
rum, ut Ariftoteles
ait, antiquiffimum:
ut Plutarchus tefta-
tur, Pythagoræum,
multa tradidiffe ad
puerilem ætatem i^ϕ
donea, in eius legitur epitaphio, quod
quicunque mortuo pofuit, ad eius lecti-
onem alios ftuduit inuitare. Ipſum
autem tanti præceptoris inftitutione
ſapientem, & moribus honeftum, &
oratione politum fuiſſe colligimus,
tales enim puerili educationi conue-
niunt: & ad eam non alij, quàm eru-
diti, morati, & elegantes uiri funt ad-
hibendi.

A 2 hibendi.

A2^v

EPISTOLA

hibendi. Epicharmi imitatorem fuiſſe Plautum, Horatij teſtimonio notum eſt: & Siculo Romanum non fuiſſe inferiorem, facilè nobis perſuademus. Varronis enim & Ciceronis de ingenio, urbanitate, elegantia Plauti in primis honorifica extant teſtimonia: quem etiam alij quidam linguæ Romanæ principem, & eloquentiſſimum antiquorum dicere non dubitauerunt. Sermo eius, Aelij Stilonis ſententia, puritati Mufarum ſimilimus: ioci non nigro Momi, ſed candido Mercurij ſale conſperſi: ſententiæ cum grauitatis, tum lepôris habent plurimum, eæque ſeu doctrinam ſeu repræhenſionem continent, uel ſummo philoſopho ſunt dignæ. Ex huius Comoedijs unam hoc tempore partem, quæ ſermonis proprij & Romani eſt, delegimus, idque puerorum gratia, quibus neque integri auctores proponi poſſunt, ob ætatis imperitiam: neque negligi tamen debent, propter ſuſcepti a nobis muneris

A3^r

DEDICATORIA.

muneris rationem. Ad prima enim illa de Dei cognitione, deque animorum salute præcepta, quæ animis teneris ac rudibus, in Scholis Christianis infillantes, Catechismum nominamus, proximè adiungendæ exercitationes sunt, quibus lingua ipsorum balbutiens, optimis purissimisque uerbis imbuatur & conformetur.

Ad humanitatem autem uirtutemque stabilendam, & ad commune Reip. quasi ædificium, dum auxilij appetemus aliquid, etiam si labor obscurus sit, minimè tamen eum refugimus, & ut in fabrorum aut artificum numero non simus, inter cementarios tamen atque baiulos ipsos non fastidimus adhiberi. In hac autè ardenti atque optima uoluntate, cū deprauata hominum iudicia, tum literarum atque ueritatis contemptus institutionem nobis reddunt difficilimam: quamobrè, quod sæpe facimus, studiosos contra temeritatem & mendacium instruendos monendosque arbitramur: tum

A 3 confir

A3^v

EPISTOLA

confirmandos præterea ne ulla moleſticia aut acerbitate deſpondentes animum deferant officium ſuum. Retinenda ante omnes contra opinionem imperitorum in ludis literarijs hæc ſententia eſt, uera, antiqua, neceſſaria, nihil ſcilicet in orationem improprij aut inquinati admittendum. Vt enim in ueſtitu populari, ſic in communi ſermone plurimum intereſt, ut apta & habilia omnia ſint, & conſuetudini honeſtæ conſentanea. Militum ueſtes, quibus nunc femora tegunt, nautarum uelis eſſe uidemus laxiores: & ita diſciſſas atque laceratas, ut Abſyrti aut Marſyæ corpus (quod in fabulis eſt) mutilum laniatumque magis non fuerit, quàm cum in caſtris Turcicis militum captiuorum corpora ad ueſtium formam fuerunt diſſecta. Talibus ſi miles ſunt, qui oratione incompoſita & diſſoluta, & abſurda loquacitate delectantur, quam inſuper deformant leuitate atque ineptijs: quos
ftultoſ

A4^r

DEDICATORIA.

ftuliorum militum fortunam expe-
 riri par erat, ut ære diruti capitæue di-
 minuti, è Scholis perpetuò relega-
 rentur ad barbaros. Notis rerum
 proprijs, & cura uerborum negle-
 cta, error & obſcuritas naſcitur: in
 oratione autem, in qua labefactatur
 ueritas, & implicatur intelligentia,
 qui loci relinquitur prudentiæ? hac
 uerò ſublata, quid omnino inter ho-
 minem garrientem, aut rudentem
 afinum eſt diſcriminis? Veterum
 ſapientum hoc ſtudium ſemper fuit,
 ut cum perſpicuè & decorè, tum eti-
 am cum ornatu animi ſui cogitata
 efferrent. Academicorum & Peri-
 pateticorum libri ſunt in manibus,
 qui id teſtificantur: ſunt item Medi-
 corum: ſunt ueterum lureconfulto-
 rum apud Romanos: quorum eru-
 dita excultaque præclaris ſententijs &
 uerbis lectiſſimis ſapientia fuit. E-
 picureos merito odio proſequimur,
 qui ut in uita leuiores ac diffolutio-
 res, ita & in ſermone iniquatiores

A 4 fue

A4^v

EPISTOLA

fuerunt. Recentiorum nostrorumque exempla, quæ propemodum infinita sunt, proferre fuellem, nimis multos omnium disciplinarum ac profesionum homines offenderem, qui pertinaces, quàm boni haberi, errare malunt, quàm corrigi: nam ne iudices aliquos, atque, ut ipsis uidetur, minorum quali ordinum censores admittant, regio iure utuntur, nostramque cum ludibrio nimis exquisitæ diligentiae, ac inutilis curiositatis, liberaliter atque iniuste damnant sententiam. Atque in conatu utili & præclaro, ad istos nequaquam respiciendum est, sed cogitandum de re ipsa, quàm necessaria in studijs sit, & quanta cum laude coniuncta. Nec reprimere fortem animum atque erectum debet, illa Cyclopica eruditionis, humanitatis, atque ordinis contemptio: quæ quidem ita indies inualefcit, ut hominibus literatis non modo dignitas, sed ne fructus omnino laborum molestissimorum sit expectandus.

A5^r

DEDICATORIA.

ctandus. Theodorum Gazam ho-
 ſpitem doctiſſimum, & de Philoſo-
 phia uetere literisque optimè meritum,
 Italia egere paſſa eſt: & Cæſarium,
 Sturnum, Plateanum iam ſenes, &
 à copioſis diſcipulis, & à ciuitatibus
 florentibus ali non potuiſſe, nos me-
 minimus. Romanorum antiqua
 uirtus & frugalitas cum in ſuperbi-
 am luxuriamque mutata eſſet, multi in
 extruendis balneis, geſtationibus,
 cœnationibus: tum ut conditores lau-
 tos, elegantes ſtructores, coquos de-
 nique peritos haberent, ampla pro-
 fuderunt patrimonia: ſed ijdem in do-
 cendis inſtituendisque liberis, & in con-
 ducendis idoneis magiſtris, turpiſ-
 ſimè negligentes, & pernicioſiſſimè
 auari erant: de qua re, ne quem ipſe
 accuſem, Satyricum audiamus:

Balnea ſexcentis & pluris porticus, in qua
 Geſtetur dominus, quoties pluit: anne ferenum
 Expectet, ſpargatque luto iumenta recenti?
 Hic potius: namque hic munde nitet ungula mula:
 Parte alia longis Numidarum fulſa columnis

A5^v

EPISTOLA

Surgat, & algentem rapiat cœnstio folem.
Quanticunque domus ueniet qui fercula doctè
Componit: ueniet qui pulmentaria condit:
Hos inter fumtus lefertia Quintiliano,
Ve multum, duo fufficient: res nulla minoris
Conftabit patri, quàm filius.

Verum precio tam uili cum doceret
uigilans & eximius præceptor, fortal
te & uoluntas erga eum prolixior, &
otium honoratius, & maior quies ei
in opulentorum familijs fuit. Minime
quidem, nam grauiores querelas i
dem Poeta cum iufta indignatione
cumulat: præterquam enim quòd im
par laboribus merces datur, de ea
dem fuam adhuc partem detrahit fer
uus Atrienfis. nec reliquam prius nu
merat, quàm iuffus à tribuno ærario
id facere cogatur: nihil reputans ante
lucanas doctoris operas, quibus ne
quæftuofi quidem fordidique artifices
pluribus exercentur: nihil cotidianas
moleftias, quarum in puerorum fre
quentia plurimæ fine intermiffione,
maximo

A6^r

DEDICATORIA.

maximo cum tædio funt deuoran-
 dæ. Accedunt ad hæc improbiſi-
 ma onera, & quali exactiones quæ-
 dam operarum, quæ cum odio &
 importunitate modò in doctrina,
 modò in difciplina, in totius deni-
 que uitæ cura, imponi & requiri
 à parentibus folent: fic enim per-
 git poeta:

Sed uos læuas imponite leges,
 Vt præceptorum uerborum regula confitet:
 Vt legat hiftorias, auctores nouerit omnes,
 Tanquam unguis digitosque fuos: ut fortè rogatus
 Cum petit aut thermas, aut Pauli balnea: dicat
 Nutricem Anchifæ, nomen patriamque nouercæ
 Anchemoli: dicat quot Aceftes uixerit annos.
 Exigite ut mores teneros, ceu pollice ducat,
 Vt fi quis cera uultum facit: exigite ut fit
 Et pater ipſius cœtus.

Literarum itaque neglectio, & ho-
 minum ingratitude, quamuis o-
 mnibus temporibus magna: depraua-
 tis uerò pænè intolerabilis extiterit:
 non ideo tamen doctrinam uirtu-
 témque

A6^v

EPISTOLA

têmque uulgi ac turbæ iudicio debe-
mus contemnere: nec opinionibus
indoctorum, aut ingratorum mori-
bus difcedere ab officio, aut remitte-
re impetum bene merendi de pluri-
mis: primum enim rectè factorum
confciantia, & functionis honeftif-
fimæ recordatio, præmium lingu-
lare & pulcerrimum eft: deinde ip-
fe Deus illos, quibus quali incuna-
bula fuæ commifit Ecclefiæ, egere
non patietur: cuius in te nuper ex-
emplum nobis optatifimum propo-
fuit. Hæc & contra corrupta mul-
torum iudicia, pro literis uerè ac li-
berè: & contra contemptum earum,
modeftifimè dicta, etiamfi aliena
nonnihil ab inftituto fuerint, liben-
ter arripui, apud te ut exponerem,
tibi que fimul hos libellos pueriles ex
Plauti Terentijque fcriptis collectos,
offerrem Matthia Compater, non
ut rem meritis in me tuis parem, aut
iudicio dignam, fed ut tibi à me dif-
cedenti

A7^r

DEDICATORIA.

cedenti promiffum munufculum.
 Immortales autem Ioachimo Came-
 rario uiro & doctrina multiplici, &
 fummis uirtutibus clariffimo, pro
 fingulari induftria atque eximio ftu-
 dio gratias debemus: qui nunc Plau-
 tinas fabulas nuper reftituit, tanta
 felicitate, ut unius illius diligentiae
 in emendando plus, quam omnium
 caeterorum laboribus in commen-
 tando tribuendum uideatur. Pla-
 cuit Publij Syri Mimographi uerficu-
 los, cum alis quibusdam in unum
 collectis fententijs, ex Poëtis Latinis
 & quibusdam Græcis, quorum fen-
 tentias M. Tullius, alijque Latinas fe-
 cerunt, ad finem adijcere, cum uenu-
 ftatis gratia tum breuitatis maxime,
 quæ & puerorum ingenijs conueni-
 ens, & accommodata memoriae eft:
 ut autem intelligeretur facilius, Eraſ.
 Roterodami ſcholia ad Mimos ad-
 didimus: ad reliquas fententias, no-
 ftra. idque eam potiffimum ob cauſ-
 am,

A7^v

EPIST. DEDICAT.

fam, ut auctorum nomina ne retine-
cerentur, & ut Publij sententiæ in
exemplaribus duobus antiquis à me
inuentæ, suo pariter loco infereren-
tur. Quòd si in Scholam tuam hæc
recipienda censebis, gaudebo alijs
prodesse hanc operam: sin aliter ui-
debitur tibi, de tua sententia iudicium
mutabo meum. Deus faciat, ut simus
salutaria membra Ecclesiæ, & ad ho-
nesta studia colenda & propaganda
tranquillitatem Reip. largiatur.
Vale feliciter. Misenæ Her-
mundurorum è ludo
illuftri, Natalibus
Tertijs. An-
no Christi
fti,

M. D. LVIII.

Optimo

A8^r

OPTIMO ET DOC^s
TISSIMO VIRO GEORGIO
FABRICIO LVDI ILLVSTRIS MA
GISTRO MISENAE, TYPO-
GRAPHVS,
S. D.

ACcepi libellū iam tuum,
id est, opera studij & dili^s
gentiæ tuæ elaboratum,
partim ut plenior & or^s
nator, partim ut melior
& emendatior exire possit in manus
pueritiæ, à qua iam pridem teritur cū
magna utilitate. Et si autē hæc parua
videntur, cōparantur enim ætati non
magne, & id quod diuinitus plerunque
fieri perhibetur, hīc quoque feruatur,
ut parua concilientur paruis: Tamen
qui cogitare uoluerit, is reperiet effe
permagna, non specie illa quidem
neque mole, sed effectione atque ui. Id
quod docet esse proprium Ariftote^s
les, initiorum & caussarū. Sunt autem
profectò studia pueritiæ fundamenta
quæ^s

A8^v

quædam, non modò eruditionis doctri-
næ & artium, fed omnis humani-
tatis in uita, & prudentiæ in re tam pu-
blica, quàm priuata adminiftranda.
De quo fi quis dubitat, is respiciat ad
ea tempora & loca, quibus neglecta
effet inftitutio liberalis, & difciplinæ
cuftodia, cumque in barbaria afpexerit
diuina & humana confufa, & mores
feros, & iuris euerfionem, credat fi-
bique perfuaderi finat, ingens malum
effe & grauiffimam pœnam ab irato
Deo inflictam hominum peccatis,
ftultitiam & immanitatem, quæ igno-
rationem bonarum artium femper
comitatur. Conftituto autem hoc,
quòd pueritia literis quali imbuenda
fit ad fpem fapientiæ & uirtutis: Ni-
mirum etiam huius operis quali ex-
tructio requiret curam & attentio-
nem, ut uera ratione perficiatur. Erūt
enim profectò iam he aggreffiones &
exordia ifta cauffæ quædam princi-
pes, illorum bonorum confequendo-
rum & malorum uitandorum, quæ
paulo

B1^r

EPISTOLA

paulò ante oftendimus. Ago tibi igi-
tur, Fabrici, gratias communiter o-
nium fcholarum nomine, cùm tu
quali fœcundiff. agri fructus, tuam,
inquam, tuis difcipulis nauatam ope-
ram, laboresque proprios illuftris ludi
ueftri, benigne confers & attribuis
alijs quoque tam noftratibus quàm ex-
ternis, quicunque Mufas, id eft, eruditi-
onem literarum & optimarum arti-
um, qui pudorem & honeftatem &
decus colunt ac fequuntur. In quo fæ-
pe admiror & fufpicio bonitatem na-
turæ & ingenij tui, qui in huius fœcu-
li peruerfitate fumma, uero tamen iu-
dicio ftatuis, non effe humilem neque
contemnendam curationem, ftudio-
rum & difciplinæ puerilis & hanc
fententiam conftantiffima uoluntate
fequens tueris, contra rationes pluri-
morum, qui hanc ipfam uel plane ni-
hili, uel certe parui pendunt. Ac grati-
as quidem agent tibi mecum omnes,
quibus & pietas erga Deum & inter
homines focietas cordi eft, præmia

B autem

B1^v

EPISTOLA.

autem confilijs ac curis his & lucubrationibus tuis, rependet ipse primum Deus, deinde tua uirtus, & aliquorū fortasse etiam memoria. Quod ad me attinet, in libelli istius expressione eā dedimus operam diligentiae & assiduitatis. ut hoc confidam me confectū esse, ne poeniteat te opinionis de me tuæ, neue illa te frustratam esse queri possis. Sed de hoc aliorum & tua potissimum existimatio esse debet. Peto autem à tua singulari pietate & uirtute, ut deinceps quoque studij & industrie similes fructus, similitè ad quàm plurimos peruenire patiaris. In qua parte si amplius tibi meā quali exportationis operam inferuire posse, et hac utendum esse putaueris, erit hoc mihi gratissimum & lætabor hunc mihi à te honorem habitum esse, & annitar, ut executionis euentus tuæ expectationi, uel per omnia, uel faltem magna ex parte respondeat. Vale. Lipsiæ.

III. Calend. Decemb.

Pueris

B2^r

PVERIS STV^r
DIOSIS.

IN Plautinis numeris an^r
notandis fecuti fumus
exemplum uiri doctifsi^r
mi Ioachimi Camerarij,
quod excudit Bafileæ
Heruagius: in Terentianis noftrum,
quod edidit Argentorati Rihe^r
lius. Comœdiarum nomina
primis tantum literis
funt fignata,
hoc modo.